

Vychovatelské Listy.

Hlas učitelů katolicky smýšlejících.

«Přede vším pak společnou mezi sebou lásku mějme.»

I. Petr 4, 8.

O výchování dívčím.

Moderní doba, hlásající volnost a svobodu, zplodila moderní otroctví. Je to zdánlivé paradoxon, avšak zkoumáme-li dějiny kulturní aspoň posledního století, nabudeme pevného přesvědčení, že theoretická velká hesla, hosená mezi davy, měla jen jediný veliký účel: oslniti nemyslicího člověka a spoutati jej tím pevněji k té neb oné nízké služebnosti.

Dějiny hnutí dělnického, třeba jen u nás v Rakousku, podávají nám smutné toho doklady. Volnost přisvojili si někteří odvážní jednotlivci, aby pod rouškou krásného hesla tím lépe dovedli vykořisťovati svého bližního. Volnost se hlásá, ale rozuměti tomu jest: nabytí výhod, jako jest zbohatnutí bez práce, politická nadvláda a pod.

Je-li poroba nízká, je tím hnusnější, poutá-li tvora slabého, ženu. — Moderní doba a moderní společnost přes všechna zvučná hesla a veliké fráze nedocenila dosud ženy. Což pomůže psáti libozvučné verše o kráse dívčí, romány dívčího srdce a emancipační brožury, sem tam zařecniť o důstojnosti matky a vychovatelky, když sociální postavení ženy této literární a řečnícké lži tak křiklavě odporuje. Tisíce dívek a žen ničí své zdraví a špiní svou duši v nezdravých továrnách. Tisíce dívek nadaných a hodných odchází konat hrubých prací do velkých měst do domů ne vždycky vzorných. Mnohým jiným šťastnější osud dopřál provdati se; ale ty pro přílišné starosti nebo pro nedostatečné vzdělání nedovedou dobře vychovávat svých dětí, a tak zlo, jehož je tolik kolem nás, ještě rozmnožuje. Nejhuře je však ve velkých městech, jež mají býti středisky duševního života. Tam strhuje kult těla i bezúrodné požitkářství ženu do nejhnusnějšího kalu.

Poněvadž mnozí vidí spásu v hlubokém filosofickém vzdělání a při každé příležitosti se dovolávají, jako jediného prostředku uspořádati poměr člověka ke člověku, uvádím, jak o ženách soudí někteří moderní filosofové. — Schopenhauer, jehož podobiznu Tolstoj na srdci nosíval, píše o ženách takto: »Již pohled na ženskou postavu učí, že žena není určena k velkým duševním ani tělesným výkonům. Za své vlastní povolání považuje žena lásku, vítězství v lásce, a co s tím souvisí, jako toalety, tanec a j.

Čím ušlechtilější a dokonalejší je věc, tím později a pomaleji dozrává. Muž nedosahuje zralosti rozumu a plného rozvoje duševních sil před 28. rokem, žena před osmnáctým. Proto zůstává žena dětinská a krátkozraká po celý život, jedním slovem, žena jest velké dítě, střední stupeň mezi dítětem a mužem. Žena vidí vždy jen to nejbližší, lpí na přítomnosti a dává přednost malichernostem před velkými věcmi. Žena domnívá se ve svém

srdci, že určení mužovo jest peníze vydělávati, její pak — je promarniti. Jakožto základní vady povahy ženské dlužno jmenovati nespravedlnost, jež vzniká z nedostatku rozumnosti a rozvahy a je také tím podporována, že žena jsouc od přírody slabší, nemůže se spoléhati na sílu, nýbrž na lesť. Odtud pochází také její neobyčejná náklonnost ke lži.

Jako příroda ozbrojila lva zuby a drápy, slona kly, tura rohy a sepíi barvivem, jímž vodu kalí, tak ženě uštědřila přetvářku. Přetvářka jest jí vrozena. Ze základní této vady pocházejí: klam, nevěra, zrada, nevděk atd. Křivé přísahy dopouštějí se ženy častěji nežli mužové, a jest otázka, má-li se žena vůbec ku přísaze připustiti. Často se stává také, že dámy, jež toho nepotřebují, v krámech tajně něco odcizí. Mezi muži je od přírody lhostejnost, ale mezi ženami je od přírody nepřátelství. Muž, mluví-li s někým, jenž hluboko pod ním stojí, mluví vždy s jakýmsi ohledem a vůbec lidumilně, žena pyšně a nadutě, zvláště žena vznešená k níže postavené.

Že žena přírodou k poslušnosti určena jest, viděti z toho, že každá žena, která nabude neodvislosti, hned nějakého muže si najde a k němu se připojí, jím pak nechá se vésti a ovládati, poněvadž potřebuje pána. Je-li mladá, je to milovník, je-li stará — zpovědník.»

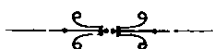
To jsou malé ukázky. Kdo se chce lépe »poučiti«, odkazují na spis Schopenhauerův »*Parerga und Paralipomena*.«

Jak píše o ženách nejmodernější filosof Nietzsche: Nietzsche pokládá za nutný zákon přirozenou nerovnost pohlaví, nerovnost, jež má podle něho svou příčinu ve faktu, že láska nemá téže závažnosti pro muže, jako pro ženu. Je skutečně v životě mužově pouhou epizodou. U něho je nejmocnější pud touha po moci, vůle stále rozšiřovati svou nadvládu. Kdyby se oddal jedině lásce, kdyby zasvětil všecek svůj život, všecky své myšlenky, všechnu svoji činnost milované ženě, byl by jenom otrokem a zbabělcem nehodným jména muže. Láska a dítě jsou naopak vším v životě ženině. »U ženy všecko je hádankou, učí Zarathustra, a vše u ženy má rozřešení: zove se těhotenství.« Žena jest stvořena k milování a k poslušnosti. Moderní doba jako se pokusila o oslavení otroka, stejně se vynasnažila zbožniti ženu. Nietzsche myslí, že žena není schopna, aby vedla lidstvo k jeho nejvyšším cílům, naopak tvrdí, že povaha její je méně bohatá a méně hluboká než mužova. Zůstává nejčastěji na povrchu věci, je mělká, mnohdy maličerná a pedantická. Žena je křehká a drahocenná hračka, ale též nebezpečná; nalézáme v ní lestnou pružnost kočkovitých šelem, tygří dráp, jež dá z nenadání pocítiti z pod sametové tlapy. A proto potřebuje silného pána, schopného vésti ji a dle potřeby potlačiti její ztřeštěnost.

Nietzsche především zatracuje a pronásleduje nejkrutějším sarkasmem »emancipovanou« ženu, jež pozbyla bázně a úcty před mužem, jež se nechce již oddati, ale chce s ním jednati jako rovná s rovným; ničeho nenávidí více než pedantické modré punčochy, jež chce se plésti do literatury, vědy aneb politiky neb dokonce ženy jako »*conmis*«, jež v moderní společnosti, kde průmyslový duch zvítězil nad aristokratickým duchem, směřuje k právní a hospodářské nezávislosti, protestuje s velkým hlukem proti otroctví, v němž je držena a organisuje hřmotně válečná tažení, aby dosáhla stejných práv s mužovými. (Lichtenberger: Nietzscheova filosofie.)

Nevím, psal-li to Schopenhauer a Nietzsche o ženách moderních, které víru v Boha ztratily, ale o ženách křesťanských mohu s dobrým a čistým svědomím napsati něco zcela jiného.

(Pokračování.)

Příspěvek ke studiu dědičnosti.

Podává A. A d a m e c.

Když jsem začal působiti na obecné škole, rozčilovala mne v nejvyšší míře každá neposlušnost a vzdorovitost mých žáků, každý projev surový. Poněvadž pak jsem ani vnitřního zdůvodnění zjevů těch neblahých dopodrobna neznal, kladl jsem ony přestupky za vinu dětem, jak se to skoro vesměs děje, a stával jsem se sám k nim přísným, ba tvrdým.

Jinak pohlížím na tyto jiné nepěkné vlastnosti dětské teď. Stavby a pochody duševní nerozlučny jsou od stavu těla, zvláště mozku a soustav nervové. Stav těla zase podmíněn jest popudy vnějšími, jichž dítku dostává se ve společnosti a zvláště v domácnosti. Jeví-li se u dětí ony jmenované nepěkné vlastnosti, nutno hledati podmínky vnější, pod jichž vlivem nevědomky utvářela se duše dětská. A podmínky ty nacházíme v rodinách a ve společnosti, v níž dítě žije. Chceme-li tudíž správně posuzovati jednání svých žáků, třeba nám nutně znáti rodiny, ze kterých pocházejí, a společnosti, ve kterých se pohybují.

Avšak nestačí znáti jenom podmínky vnější, jež duševní činnosti dětské poskytly určitých forem. Třeba nám hledat i podmínky vnitřní, jistou zděděnou snahu nebo-li disposici mysliti, cítiti a jednati určitými způsoby.*)

Musí nám býti úplně jasno, co zděděnou duševní snahou rozumíme. Řečeno tím nejprve tolik, že snahy té jsme nenabyli v individuálním svém životě neb zkušeností. Tím vyrozumíváme, že duch dětský původně již tak jest zařízen, aby myslil nezávisle na tom, čemu zkušenost učí. Vrozená tato snaha odkázána byla jednotlivci od předků, proto jí říkáme »dědičná« snaha. O obyčejných schopnostech duševních, jako jest schopnost rozlišovací, zajisté říci lze, že od rodiče na dítě přecházejí.

Jest otázkou velice spornou, kam až takové dědičné dispoice sáhají. Libý cit, způsobený v dětském duchu pohledem na tvář matčinu, pocit nelibý vzbuzený pohledem a hlasem huňvivým a káravým, strach jevící se u malých dětí při pohledu na osoby cizí a jistá zvířata, jsou příklady takovýchto dědičných snah citových. City ty odpovídají asi četným libým a nelibým zkušenostem plemene. — V oboru činnosti konečně nalézáme u jednotlivce patrné snahy počínati si tak, jak uvykli počínati si předkové. Tak má dítě instinktivně a nezávisle na zkušenosti snahu, vztahovati ruku po předmětu, jež chce chopiti, nésti předměty k ústům a p.

O dvou názorech sporných obyčejně slycháme a čítáme; jeden chce jednání lidské vysvětlovati vychováním, druhý vrozenými vlohami nebo-li dispoicemi. Dle prvního možno učiniti z člověka vychováním všecko, dle druhého nic. Zastanci prvního mínění byli na př. filosof Helvetius v 18. století, jenž tvrdil, že lidé všichni při narození svém úplně stejní a stejnými schopnostmi nadáni jsou, a pozdější různost jen ve vychování má základy, a že každý nejvyššího stupně duševního vzdělání do íci může. Podobně soudil i John Locke (1682—1704). Toto mínění ještě dnes mnoho stoupců má, a to i mezi fisiology, filosofy a paedagogy. Zastancové theorie druhé uznávají jen vrozené vlohy jakožto podklad všech tělesných i duševních stavů. Kdo se nenarodí jako malíř, básník, umělec, nestane prý se jím nikdy. Kdo vrozeného pudu ke spořivosti, pracovitosti atd. nemá, nenabude prý ho vychováním nikdy. Kdo zmužilost, pevnou vůli na svět si nepřinesl, nestane prý se nikdy vynikajícím vojínem ani státníkem.

Jest zřejmo, že oba tyto krajní názory jsou mylné, a že pravda, jako jinde, tak také zde je uprostřed. Ačkoli známost dědičnosti je prastará

*) James Sulli: Nástin psychologie.

(říkávali naši předkové: Jaký rod, taký plod. Co se z kočky narodí, nebude než myši chytati. Jaký otec, taký syn), přece teprve nejnovější bádání fyziologů i filosofů bylo s to, aby poněkud aspoň vystihlo zákony dědičnosti.

Fakta dědičnosti různých tělesných vlastností jsou na bíle dni; jsou to hlavně choroby dědičné a dědičné náchylnosti k onemocnění. — Hrozno jest pomyslet, kterak jednotlivci bez vlastní viny předčasné a neodvratné smrti propadají. Nejznámější choroby dědičné jsou: tuberkulóza, dna, skrofulóza, rakovina, syphilis, epilepsie, hysterie, periodické bolení hlavy, kretinismus a blbost, hluchoněmlost, albinismus, nemoci oční jako šedý a černý zákal, daltonismus, krátkozrakost a j.

Také záhy poznali lékaři, že jak tělesné tak i duševní choroby snad ještě ve větší míře dědičny jsou. Podrobná pozorování ústavů pro choromyslné dokazují statistickými daty, že, ne-li polovice, jistě třetina choromyslných dědila chorobu po rodičích. S dědičností duševních chorob úzce souvisí dědičná náklonnost k sebevraždě. A z nesčetných příkladů uvedu aspoň jeden, jež zaznamenal Dr. Griesinger ve své Pathologii. Muž a žena v nepřítčetnosti duševní skončili sebevraždou: onen provazem, ona ve vodě. Zanechali tři děti. Nejstarší dcera otráвила se ve 24. roce, když byla před tím v prostituci žila. Syn oběsí se ve 24. roce a nejmladší dcera skočí se střechy. Zanechá syna, jenž ještě velmi mlád jsa — často ve vězení býval a konečně jako dobrodruh do Egypta odešel.

Ovšem pro vědu lékařskou nemůže býti dědičnost vlastností duševních nápadna, neboť duševní nemoci více anebo méně jsou nemocemi mozku a tudíž dědičnost vlastností duševních předpokládá dědičnost tělesnou.

Lékaři rozeznávají dědičnost utajenou, když na př. choroby duševní dědí po otci ne syn, nýbrž vnuk. A nejen choroby duševní, nýbrž i celou stavbu tělesnou, barvu očí a vlasů, hlas atd. může dědit vnuk po svém dědovi. Nejvyšší stupeň dědičnosti utajené jest t. zv. atavismus, když netoliko jedno, nýbrž tisíce pokolení a nesmírné doby překročeny bývají, kterýžto tajuplný zjev nebyl dosud vysvětlen. Tak na př. rodí se hříbata, která místo jednoho kopyta tři prsty s kopyty mají, a tak na svět přinášejí znaky, jež praotec jejich, dávno vymřelý Hipparion, měl.

Ačkoliv člověk témuž přírodnímu zákonu, jako ostatní tvorstvo, je podroben, přece dědičnost v oboru duševním jest u něho daleko znamenitější, nežli v tělesném. To již z toho viděti, že právě choroby duševní, jak vzpomenu to již bylo, tak často se dědí. Jestli mozek nejcitlivější vnějším dojmům nejprístupnější ústroj těla lidského, a odtud také schopnost i nejjemnější změny nejen zachovávat, nýbrž i děděním dále sdělovati. A opravdu dokazuje zkušenost, že není stránky duševního života, jež by nebyla schopna probouzeti se opět v potomcích. Aneb chceme-li mluviti se stanoviska anatomie i fyziologie: dispozice mozku a soustavy nervové k jistým stavům a činnostem jsou dědičny.

Zvyky, náklonnosti, pudy, vlohy dědí se tak jako letora, vášně, intelekt a mravní cit. Tak náklonnost k lakotě a spořivosti, k marnotratnosti, k veselosti a trudnomyslnosti, útrpnosti a krutosti, k povrchnosti a opravdovosti, ku hněvu a mírnosti, lásce ku svobodě, válce, krvežíznivosti atd.

Rodiče moji ujali se chlapce, nemluvněte, jehož děd znám byl pro neobyčejnou lakotu. S vývojem duševním chlapce vyvíjela se i lakota, a nikdo jej nemohl donutiti, aby dal krejcar neb kousek chleba žebrákovi.

O dědičné náchylnosti k opilství nemůže býti nejmenší pochyby. — Důkazy podávají číslíce ústavů polepšovacích. Také nelze pochybovati, že děti rodičů oddaných pití nejen náklonnostem ku všelikým chorobám, ale

i k nepravostem a zločinům stíženy jsou. Fysiologovi jest to úkaz pochopitelný, neboť alkohol nejvíce působí na mozek nejjemnější, nejcitlivější, na krev poměrně nejbohatší ústroj tělesný.

Že náklonnosti ku páchání zločinů také dědičny jsou, dokazuje zkušenost. Ať uvedu aspoň jeden příklad. V Anglii byl člověk jistý z krádeže obviněn. Dokázalo se, že náležel rodině, v níž náklonnost ku zločinům byla dědičná. Jeho děd byl zločinec, a dlel současně se svými sedmi syny v žaláři. Praděd byl známý mořský loupežník.

Odtud vysvětlujeme si návrh, podaný na počátku předešlého století v Anglii, aby zloději byli vykleštěni.

Schopenhauer ve spise »Die Welt als Wille und Vorstellung«, má dokladů mnoho. Tak na př. velice pozoruhodný je rodokmen Neronův. Byli to Claudiové, z nichž po šest set let vycházeli Římu mužové zpupní a ukrutní. Z rodu toho vyšel Tiberius, Caligula a konečně Nero. Již na jeho dědu a zvláště na otci ukazují se ty hrozné vlastnosti, jež úplně rozvily se v Neronovi, poněvadž to dovolovalo jeho postavení a poněvadž nerozumná Agrippine jeho matkou byla, a jemu žádného intelektu nedala, jímž by mohl vášně své na úždě držeti.

Naopak zase dějiny římské vypravují o celých rodinách, jejichž členové od pokolení do pokolení se vyznamenávali obětavou láskou k vlasti a statečností. Tak zvláště rody: gens Fabia a gens Fabricia.

Konečně i atavismem vysvětluje se náklonnost ke zločinům. — Dr. Bordie v Paříži prozkoumal mozek 36 popravených zločinců a našel, že se u všech mozek ve vývoji opozdil, jeho stav pak odpovídal t. zv. předhistorickému člověku a jeho nezkroceným pudům.

Tak vzniklo mezi lékaři mínění, že synové zločinců před soudem mírněji posuzováni by býti měli, nežli ti, u nichž náklonnost ke zločinům dědičností dokázati nelze.

Koho zajímají doklady, najde jich množství ve spise »L' hérédité psychologique« par Bibot.

Poslyšme, co o té věci soudí Dr. Kuffner, lékař v zemském blázinci v Praze. Jak přicházejí na svět lidé se znetvořenými tělesnými, tak rodí se i lidé, kteří od nejtělejšího mládí svým smýšlením, cítěním a jednáním prozrazují zvrhlost, křivorostlost duševní. Jsou to z pravidla potomci předků abnormálních, kteří trpěli buď skutečnou chorobou duševní, nebo těžkou chorobou nervovou, na př. padoucníci aneb líšili se nápadnými vlastnostmi od lidí obyčejných: snahami výstředními, zločinnými, sebevražednými a pod. Lpí tedy na nich přítěž dědičnosti, a sice lpí způsobem stálým, nesmazatelným. Zděděná degenerace duševní jeví se někdy pouze nesouměrným vývojem schopností. Nejčastěji je mravní, citová stránka úplně zakrněla. Osoby degenerované mohou vynikati důmyslem, ale jejich život celý je čirým sobectvím, postrádají všech ušlechtilých snah, jsou nevděčnými syny, přeletavými milenci, nevěrnými manžely, nedbalými otci. Z pouhé obezřetlosti dbají zákona, kdežto tajně a kde netřeba se obávati trestu, oddávají se i neřestem. Jiní mají jednostranné talenty, nadání hudební, počtářské, ale jinak špatnou paměť, a povrchní, mělký úsudek. Většina degenerovaných jsou obmezenci, ale dovedou svoji prázdnotu zastříti. Následkem zvrácenosti citové nadchnou se pro věci, které obyčejným lidem se hnusí, vyhledávají s obzvláštní zálibou opak toho, co společnost; plouti proti proudu, kouti pikle a vzdory má pro ně neodolatelný půvab; z ostudy si ničeho nedělají; fanatická zaujatost a bezohledné jednání snadno jim zjedná sympatie davu; podivínské, originální nápady mohou jim na čas zjednati pověst geniálnosti, jmenovitě před povrchními pozorovateli; kacířstvím

dobývají si glorioly mučennické. Ale konce jejich činnosti bývají jalové, bezvýsledné, hlavně pro jejich nedůslednost, pro neschopnost přizpůsobiti se jakémukoliv řádu a disciplíně. Nejnižším druhem psychické degenerace je idiotism.

Známější je dědičnost vloh na př. hudebních; protož o tom šířiti se nebudu.

Jako jednotlivci, dědí zvláštnosti povahy celí národové, aneb třídy společenské. Sem patří na př. proslulý obchodní talent židů. Ostatně již jejich existence jakožto národa, jehož ráz po tisíce let zůstává nezměněný, je výtečným příkladem dědičnosti.

Předůležitou otázku si položiti musíme jakožto vychovatelé, jaký je poměr výchovu k dědičnosti, a kam až sáhají meze této a přestávají meze onoho. Dr. Büchner soudí takto: Vychování může mnoho, ale ne všecko. Může vlohy zděděné vzdělati aneb potlačiti, ale nikdy jich nemůže nahraditi. Může i u dětí prostředních vloh duševních velkými výsledky dosíci, ale jest málomocna, kde vlohy docela scházejí. Jak nelze ze žida pravého křesťana udělati, tak nelze z divocha vychovati člověka civilizovaného. — Jest známo, jak málo uspokojivé jsou výsledky evropských missonářů, vychovávajících mladé divochy. Učí se sice z počátku lehce i nádech evropské kultury se jich chytá, avšak s dospělostí z pravidla upadají zpět ve stav divokosti.

Výchova nadaných, probudilých, zvláště jemným citem mravním ozdobených dětí je pro paedagoga rozkoší, kdežto nedostatek rozumu a vrozené vady povahy z pravidla vychováním oblomiti se nedají.

Naopak zase neznamenají nejlepší vrozené vlohy nic, nejsou-li vzdělány, aneb není-li jim poskytnuta možnost rozvoje.

Tak možno dospěti k závěru, že člověk ve svém myšlení, cítění a chtění jest výsledkem vrozených vlastností a vychování; a chceme-li pravdy se dopátrati, oba vlivy před očima míti musíme, opatrně uvažující, v jaké míře dědičnost, a jak vychování působí.

Z uvedeného poznáváme také, že pokolení lidské dá se zušlechtiti zvýšením a zjemněním mravního citu, což je výsledkem všestranné výchovy a dědičnosti. Toto zušlechtování je část pochodu vývojového, který z člověka divokého učinil vzdělance zdokonalováním mravních ideí a zásad, jež dědičností přecházejí na potomky. Neboť dědičnost jest moc, jež netoliko udržuje, nýbrž i tvoří, t. j. schopnosti získané přenáší. — Proměna mravního citu během tisíců let byla tak velká, že nám nelze se vmysliti v doby hrubého smýšlení a surových mravů, ačkoli ještě sami tam nejsme, kde býti máme. Snad nadejde doba, kdy pohlížeti budou na nás a poměry naše asi s těmiž pocity a myšlenkami, s kterými my — teď patříme na doby středověku — přijde doba, kdy všeobecná láska člověka k člověku egoismus nyní vládnoucí ze srdcí vypudí.

Ovšem dědičnost, jako všecko na světě, má také svůj rub, a může vésti ke zvrhlosti, takže i celí národové vymírají a zanikají.

Za důležitější ještě nežli dědičnost ve smyslu mravním považují badatelé dědičnost intelektuelní, t. j. mohutnosti rozumové, zároveň pak paměti, obrazotvornosti atd. Důkazy podávají dějiny, zkušenost každodenní i fyziologie. — Narození geniovo jest výsledek obzvláště příznivých podmínek i okolností, byť i nám tajny zůstaly.

Tak následek dědičnosti jest, že jmění duševní aneb síly duševní ustavičně se stupňují a zvětšují, neboť u každého jednotlivce můžeme říci — ku jistině úroky se přičiňují. — Příčinu tohoto stupňování duševního jmění hledati musíme v mozku, jenž užíváním a cvičením roste a sílí, a

výkonnost jeho se zvětšuje. Mozek ten pak se dědí. Prof. Broca v Paříži prozkoumal 384 lebky, vykopané na starých hřbitovech pařížských, změřil obsah jejich dutiny, a srovnal s obsahem Pařížana nyní žijícího. Shledal, že obsahu lebky za 6—7 set let přibylo průměrně o 35 cm^3 . Podobný výsledek jeví se, zkoumá-li se lebka člověka civilisovaného a divocha, takže říci možno, že velikosti mozku vlivem kultury přibývá. Ale onen vývoj mozku nevztahuje se jen na velikost, ale ještě více na vnitřní sestrojení hmoty šedé.

Známý anglický filosof Herbert Spencer vyslovil první smělou myšlenku, že veškeré naše duševní jmění vzniklo stupňováním nesčetných pochodů psychických z nejnižší schopnosti, jež jevila se jako přístupnost dojmům a pocitům. Vnímáním nekonečných řad zkušeností a děděním dospěl mozek lidský k tak vysokému stupni intelligence. Tak stalo se, že z divochů, kteří nejsou s to, aby do pěti počítali, a jejichž jazyk jen podstatná jména a slovesa obsahuje, konečně vznikli Newtonové a Shakespearové. Tak dědičnost a vývoj ruku v ruce spějí vždy za vyššími cíli. Tento přírodní zákon jest podmínkou duševního pokroku lidstva.

Tým, že jsem uvedl i výsledky zkoumání některých evolucionistů, není nikterak řečeno, abychom viděli dědičnost ve všem a všude a veškeré jednání lidské vysvětlovali dědičností. Svým pojednáním chtěl jsem dáti toliko popud ke zkoumání zjevů neobyčejně zajímavých, jichž znalost může býti pro vychovatele s nesmírným užitkem. Zvláště vychovatelé venkovští, majíce důvěrnější styk s lidem, mohli by přesná pozorování konati, jak dalece působí ve vývoj duševní dědičnost a jak vychování.

Avšak i dědičnost, byť i moc její byla sebe větší, dá se obmeziti dobrým vychováním, zvláště pěstěním vůle. Pěstiti vůli můžeme ne slovy, ale když dáme svěřencům svým co nejvíce příležitosti k samostatnému činu. (Toho ovšem naše německá soustava školská nezná.) Činy pak řídití musí dokonalá, silná mravouka křesťanská.

Pro vzájemnost katolických učitelů slovanských.

Nedávno psal mi vynikající redaktor českého listu: Rád bych navázal styky se Slováky, ale nevím, kam se obrátit; neznám slováckých listů. A brzo na to psal slovinský učitel-spisovatel mezi jiným: lituji, že sáhnouti musím k tvrdé řeči německé, ale čeština je mi nezvyklou. Račte mi však dopisovati česky, porozumím vám. A jinde píše slovinský učitel, spisovatel zvučného jména: »Katoliški obzornik« uveřejnil studii o českém básníku Otakaru Březinovi. Těší nás všechny, že tento geniální básník je českým učitelem. Učitelé čeští právem mohou býti hrdi na slavného svého kolegu. Proč tyto drobnůstky uvádím? Abych ukázal 1. že mezi učitelstvem slovanským v naší říši není duševních styků, není žádoucí vzájemnosti, 2. že se mezi námi nepěstuje znalost řečí slovanských, 3. že si nevšímáme pobratimů, nesledujeme osvětňé jejich snahy tak, jak to činí na př. Slovinci, kteří si bedlivě všímají ruchu našeho.

Co víme u nás o Slovácích? Kdo z nás zná poměry školské, kdo sleduje práce učitelů kmene nám nejbližšího, kdo zná slováckou školu a učitele? Poukáže se mi na Kálala, Kaluse — jako by to nebylo na nejvyš zahanbujícím zjevem, že ledva tři, čtyři učitele, kteří udržují duševní styky s kmenem, jenž právem považujeme za větev národa českoslovanského. — Vždyť Moravan každý bez obtíží dohodne se hravě se

Slovákem, rozumíme jím, sousedíme s nimi, jsme, abych tak řekl, na témže láně zapřažení, jenom že oráme brázdu každý na jiné ouvrati. Nemáme ani výmluvy, že je obtížno přiučiti se řeči, anoť slovácky rozumíme bez učení. A přece není styků, neznáme se, nedoplňujeme se, neposilňujeme se vzájemnou láskou, neopíráme se navzájem. Neznati lečjakého západnického pisálka pokládá se za chybu, ale neznati pokrevenců, neznati duševního fondu nastřádaného v písemnictví slováckém za chybu neplatí.

A což teprve říci o Polácích, Slovincích, Chorvatech, Rusínech! — Kolik je mezi námi vzdělanců, kteří čerpají přímo z pramene a nespokojí se s lečjakými úmyslně znečištěnými patoky německých překladů. Co víme o velikých vychovatelích polských, co je nám známo o geniálním biskupu Slomšekovi? Není styků přímých a proto smí se všude nestoudně roztahovat mezi námi lichá cizota.

Zabloudil jsem náhodou mezi bratry Slovince a byl jsem překvapen, jak oni sledují školský ruch český, jak dobře jsou zpraveni o nás. Poznal jsem, se pilně čtou listy české a ovládají řeč naši podivuhodně — a zastyděl jsem se maje doznati, že my o Slovincích víme jenom to, co čteme o nich v německých novinách.

Který z našich předáků rozumí řeči slovinské a který list přináší soustavné články o nich?

Co kde jaký anglický, francouzský, italský pseudoučenec plkl, dovíme se na druhý den. Naše listy přehorlivě to otisknou z novin německých. Ale co se děje mezi rakouskými učiteli slovanskými, co vykonali slovanští vychovatelé, o tom ani slechu. Němci o tom mlčí a my neznáme řeči pobratimů nedovíme se o tom, proto že všechnu moudrost svou o bratřích slovanských čerpáme z pramenů německých.

A přece jak snadno bychom mohli míti z první ruky zprávy o všem, což se děje ve školství slovanském. — Čech naučí se všem slovanským jazykům hravě. Kdy na ústavech učitelských se utvořily kroužky, v nichž by čekatelé soukromě se cvičili v různých řečech, vyšli by tak připraveni, že by potom četbou a dalším studiem bez námahy osvojili si důkladnou znalost hlavních jazyků slovanských. Nadanější by do čtyř let zcela jisto dovedli číst a rozuměli by všem řečem slovanským. Jaký by to byl pro ně zisk. Potom by snadno listy české mohly seznamovati nás s ruchem ve školství soukmenovců, neboť o zpravodaje vyškolené by nebylo potíže.

O prázdninách velká část učitelů cestuje. Proč nezaměří učitelé turisté mezi pobratimy. Co láká nás na západ a sever. Touha po hlubším zúšlechťení, prohloubení vědomostí? — Snad! A téhož cíle dosáhneme také cestováním do zemí slovanských a kromě toho získáme nesmírně tím, že si hravě osvojíme ve lhůtě nejkratší znalost řeči. Kdo má průpravu příslušnou, za jedny prázdniny pobytem v Haliči si může osvojit tolik znalosti jazyka polského i ruského, kolik třeba k navázání a udržení styků s bratry Poláky a Rusíny. Totéž platí o Slovákku, kteréž nad to divy přírody v slovanskou svéráznost neobyčejně působí na duši vnímavou. Jedny, nanejvýš dvoje prázdniny stačí k osvojení si jazyka slovinského a chorvatského. Ostatek již doplní četba novin a spisů.

A komu ani tento způsob by se nezamlouval, může k oživení slovanské vzájemnosti přispěti jinak. Nabídněme kolegům Polákům, Slovincům, Rusínům, Slovákům a Chorvatům o prázdninách své pohostinství. Pozveme si příslušníka toho kmene, jehož jazyk si osvojiti chceme, na letní pobyt o prázdninách. Naučí se hravě u nás česky. Totéž pak žádejme od nich, a naši zase u nich přiučí se řeči jejich. Bez obětí znač-

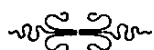
nějších přispějeme tak úžasně ku sblížení, poznání vzájemnému, navážeme styky, naučíme se řečem, provedeme vzájemnost slovanskou skutkem.

Zvláště učitelům smýšlení katolického doporučujeme navazování styků s bratry katolíky ostatních kmenů slovanských. — Vyžaduje toho zájem školy a prospěch náš, abychom se sdružili v mohutnou organizaci slovanských katolíků. Bez jednotného, všeobecného sdružení se na dlouho neobejdeme, chceme-li, aby směr křesťanský stal se ve školství našem činitelem platným. Žádá toho věc i čest naše, abychom přilnuvše k sobě shodli se všichni na jednotném postupu a jednotné obraně. K tomu všemu však je nezbytně třeba vzájemných styků osobních a ty beze znalosti řeči se nedají udržovat bez obtíží.

Čas kvapí — neodkládejme, což je potřebno. Začneme hned o letošních prázdninách. Místo všelijakých méně nutných vydání spořme a o prázdninách rozjedme se do vlastí slovanských za tím účelem, abychom se přiučili řeči soukmenovců a navázali styky. Jedni nechť zaměří do bohatýrské Polsky, jiní ať zajdou mezi bratry Podtatranské, jiní k snivým Karavankám a bílé Lublani se dáme a tak každý podle náklonnosti a průpravy do světa se pustíme za vzájemností slovanskou a když šťastně se navrátíme po prázdninách z potulek po slovanských vlastech, v »Listech Vychovatelských« sdělíme si dojmy a zkušenosti o slovanské vzájemnosti katolických učitelů a smluvíme o dalších cestách, abychom v dozírné době uskutečnili ideál všech katolických učitelů: jednotu všeslovanskou, obmezenou arciť na hranice soustátí rakousko-uherského.

Zároveň je žádoucno, aby stoupenci křesťanského směru vychovatelského v těchto listech sdělili své zkušenosti a snad i návrhy učinili, jak bychom již letos položili základy k účelné vzájemnosti slovanské. Katolický spolek českého učitelstva na Moravě navrhuje pro tento rok sjezd slovanského učitelstva katolického na Velehradě. Bude-li myšlenka schválena od příslušných činitelů, položíme u hrobu sv. Metoděje základy obrodu vzájemnosti katolického učitelstva slovanského a tím i základy k osvětové vzájemnosti Slovanů rakouských vůbec.

J. M. Kadlčák.

Návrh disciplin. řádu pro učitelstvo moravské.

☞ návrhu disciplinárního řádu sestaveném anketou 11. dubna, konali poradu zástupcové sněmu se zástupci vlády, a výsledek porady sdělujeme se čtenáři »Vychovatelských Listů« s prosbou, aby posudky a návrhy nám zasílali si neobtěžovali.

1. Úřední povinnosti učitelů buďte ve služebním řádě přesně vytknuty.
2. Učitelé, kteří by porušili povinnosti úřadem nebo služební přísahou jim uložené, stíhání buďte tresty pořádečnými nebo disciplinárními dle toho, jeví-li se porušení povinnosti býti nepořádností anebo s ohledem na způsob a stupeň jeho, pak snad na opakování a na přitěžující okolnosti přečinem služebním. — K povinnostem vyučujících osob náleží také, aby svým chováním ve škole i mimo školu neosvědčovaly se býti nehodnými vážnosti, kterou vymáhá jejich povolání. — Chování učitele v záležitostech politických, pokud neodporuje platným zákonům, nemůže od školních úřadů býti stíháno, též nemůže býti předmětem řízení disciplinárního.
3. Pořádeční tresty jsou: *a)* napomenutí, *b)* důtka. — Právo udíletí napomenutí má řídicí školy, okresní a zemský školní inspektor. Proti udělenému napomenutí nepřipouští se žádný prostředek právní. — Udělení

důtku jest oprávněna c. k. okr. školní rada. Nežli se udělí důtka, která pokaždé písemně se má dáti, musí vyučující osobě poskytnouti se příležitost k ospravedlnění. Proti udělené důtce lze podati stížnost do 14 dní u c. k. zemské šk. rady, a když bylo doručeno rozhodnutí této, do 30 dní u c. k. min. kultu a vyučování.

4. Disciplinární tresty jsou: *a*) písemná výtka, *b*) stupňovitě zvyšování peněžné pokuty od 10 K až do 10% základního služného, *c*) přesazení na jiné místo, aniž se stane ujma na důchodech, *d*) přesazení na jiné místo kromě peněžité pokuty až do 10% základního služného, *e*) odejmutí funcce ředitele nebo nadučitele, *f*) dočasné přesazení na odpočinek, *g*) trvalé přesazení na odpočinek, *h*) propuštění ze služebního místa, *i*) propuštění ze školní služby vůbec. Výtka má obsahovati pohrození přísnějším zakročením v případě opětovného porušení povinnosti. — Peněžné pokuty, počínaje od 50 K, mohou zapraviti se též v částkách měsíčních. Peněžné pokuty plynou do pensijního fondu národních učitelů. — Z trestu může vyučující osoba nejvýše na jeden rok přesazena býti na dočasný odpočinek. Po uplynutí této doby budiž dotčená osoba opět do služby vzata. — Propuštění ze služby školní může nastati jen tehda, když proti vyučující osobě vynesena byl rozsudek trestního soudu, kterýmž ona ve smyslu § 48., odst. 3. zák., ze dne 2. května 1883, čís. 53. ř. z., vyloučena byla z volitelnosti do zastupitelstva obecního.

5. Propuštěním nesmí se státi ujma nabytým právům rodiny. — Všecky discipl. tresty zapsány buďte do osobnostního výkazu osoby vyučující. — Kdyby průběhem nejbližší přístích tří let, počítaných ode dne, kterého právní moci nabyt nález, jímž vyučující osobě byla dána písemná výtka nebo uložená peněžná pokuta (odst. 4. *a*., *b*.), vyučující osobě žádný další disciplinární trest uložen nebyl, budiž trest v osobnostním výkazu zapsaný smazán a vyučující osoba o tom uvědoměna.

6. Z trestu přesazeným osobám vyučujícím budiž po tříleté bezvadné působnosti vydán nový dekret pro přítomné místo služební, v němž slova »z trestu« již nemají býti obsažena.

7. Disciplinární tresty smějí jen po řádně provedeném řízení býti uloženy, a sice pro přečin toliko jeden z trestů v odst. 4. pod *a*) až *i*) uvedených.

8. Anonymní udání nebuď nikdy poduětem k zavedení disciplinárního vyšetřování. — Disciplinární vyšetřování smí jen tenkrát býti zavedeno, když se na tom usnese c. k. okr. školní rada v plenární schůzi, anebo když to nařídí c. k. zem. škol. rada. — Vyšetřování v příčině disciplinárního přečinu buď konáno jen takovým způsobem, který jest přiměřen stavu a hodnosti učitele.

9. U každé okr. šk. rady budiž disciplinární komisse a u c. k. zem. školní rady disciplinární komisse jako instance odvolací ustanovena. — Disciplinární komisse skládá se ze šesti členů, a sice tak, že jednu třetinu tvoří zástupcové úřadu, jednu třetinu dle § 20. *d*) zákona ze dne 12. ledna 1870, č. 3. z. z., do okresní školní rady povolání zástupcové obcí, potažmo oni členové, kteří dle § 36. odst. 2. a 3., téhož zákona do c. k. zem. školní rady jsou vysláni a kteří losem se ustanoví, a jednu třetinu ony soběprávné osoby vyučující, které k tomu konci zvolí okresní, potažmo zemská konference učitelská; kdyžby posléz jmenovaní zástupcové byli za neprázdnění, nastoupí na jich místo náhradníci zároveň zvolení.

10. Řízení buď veřejné a ústní. — Kdyby však z příčin mravnosti a veřejného řádu vysloveno bylo vyloučení veřejnosti, má obviněný v každém ohledu právo přibrati k řízení 3 osoby své důvěry.

11. Obviněný učitel má právo odvolati se, též právo učitele nebo advokáta jakožto obhájce sobě vzíti. Obviněný má právo vésti svědky vývodné. — Titěž, jakož i svědkové obviňovací, mají v jeho přítomnosti vyslechnuti býti. —

12. Obviněnému jakož i obháji jeho musí býti dopřáno nahlédnouti do veškerých spisů. — Nejdéle 8 dní před přelíčením budiž obviněnému dodán spis obžalovací. Při přelíčení náleží předčítati veškeré spisy, které se dotýkají bodu obviňovacího, ač jestliže obviněný sám se toho nezřekne.

13. Učiteli, který se nachází v disciplinárním vyšetřování, nemají, pokud náleží právní moci, zadržány býti jeho nároky na přírůstek přídatku dle služebního stáří a na povýšení do vyšší kategorie služného.

Rozhled školský.

Poslední doba poskytuje velice zajímavý pohled na myšlenkové hnutí učitelstva škol obecných. Mladý stav učitelský vyvíjí se nad očekávání rychle, snaží se setřásti se sebe prach všednosti a nízkosti a ohnivě razí si cestu k ideálu výchovu, neurčitěmu dosud ideálu, jenž má uskutečněn býti moderní školou. Nelze se diviti, že v tomto kvapném vývoji rozumovém i mravním, který si učitelstvo vybojovalo vlastní silou, nejde vše směrem zdravým, že v boji o školu moderní vidíme i mnohé zjevy nejvyšší povážlivé.

Učitel jednotného, pevného a vysokého názoru světového v ústavu, kde byl vzděláván, nenašel. Na jedné straně vštěpovala se mu nauka náboženská, na druhé straně filosofický systém vychovatelský, jenž s náboženstvím nemá nic společného, a odtud pochází rozpor v duši, skepse a hledání jiné cesty, kterou by bylo lze najíti pravdu. Tak psychologicky jest vysvětleno, proč na příklad učitelstvo rozmnožuje řady sociální demokracie. Lákaají je hluboké myšlenky socialismu k většímu a většímu vzdělávání se, jsouť mezi sociálními demokraty mužové velice sečtělí. Zvláště v učitelstvu německém šíří se socialismus úžasně rychle. Z ústředního spolku dolnorakouského, který má 3300 členů, je 3000 mladých, t. j. sociálně-demokratických.

Úkaz tento nedá se odbyti brutálními slovy: »Neustanovíme za učitele žádného sociálního demokrata, vyházáme sociální demokrata ze škol!« Zde nepomůže vyhlazovací boj, účinek jeho byl by opačný, řady učitelů sociálních demokratů rostly by víc a více. Tu třeba předem pátrati po příčinách, proč učitelstvo staví se pod rudý prapor a pak příčiny tyto odstraniti.

První příčinu jsme naznačili: Nedostatek vyššího názoru světového, řekněme třeba: nedostatek vyššího vzdělání. Jest to sice trochu podivné, když učitelstvo stále poukazuje na své malé vzdělání, ale v činu tom třeba viděti opravdu něco vyššího: touhu po vzdělání vyšším, rozumovém i mravním, jehož se nikdo lekati nepotřebuje, neboť opravdové, hluboké vzdělání nutně vede k Bohu. A touží-li učitelstvo po vzdělání vyšším, jest to jen zlatý úsměv jitra budoucí lepší doby, vítězství křesťanství a základ království Božího na zemi.

Jest však otázka, kterak upravití toto vyšší vzdělání, aby osvítilo rozum a upokojilo duši. Akademické vzdělání, tak jak nyní jest, jistě na to nestačí. Kdyby stačilo, neviděli bychom mezi lidmi akademicky vzdělanými tolik povah mravně nízkých. Při úpravě vyššího vzdělání bude třeba hleděti: 1. k potřebám lidu a 2. k duševním potřebám vychovatelů.

Veškeré pak vzdělání musí proniknuto býti duchem křesťanským a nikoli učením některého filosofa, jehož theorie platí dnes a zítra vyvrátí je filosof jiný. Snadno se víra někomu vyrve, snadno se náboženské přesvědčení otřese, ale dejte nám něco lepšího, nežli jest náboženství! Dejte nám lepší náhradu, hned se náboženství vzdáme. Jsme jisti, že to nedokážete.

Poněvadž tedy nemáme pevnějšího základu, jistější autority nad náboženství, musíme žádati, aby vyšší vzdělání, po němž toužíme, bylo vzdělání křesťanské.

Druhá příčina jest bída. — Bída svírá učitelstvo zvláště v Čechách a není naděje, že by brzy dostalo se učitelstvu spravedlnosti křesťanské. Orgán poslance dra. Engla »Hlasy od Blaníka« sděluje, že úprava platův učitelských stala se pochybnou, poněvadž je obava, bude-li v čas udělena sankce zákonu o zvýšení daně z kořalky. Němečtí poslanci hodlají hned v prvním zasedání podati návrh na bezodkladné zahájení jednání o platech učitelských. Jak se asi zachovají naši čeští svobodomyšlníci?

Na Moravě budou znova upraveny pětileté přídavky učitelské. Východištěm při počítání let služebních má býti zkouška způsobilosti učitelské. Aby i těm učitelům, kteří se zkouškou způsobilostí dlouho zůstali podučiteli, se aspoň poněkud vyhovělo, započítá se jim polovice let do kvinkvenálek ztracených.

Zároveň má býti vyřízen v následujícím období sněmování zákon disciplinární (jehož návrh podáváme na jiném místě) a návrh zákona, dle kterého se zrušuje název »podučitel« a nahrazuje se názvem »učitel (učitelka) třetí kategorie« Vedle toho zemský výbor podá návrh, aby jmenování dosavadních »podučitelů« za učitele ad personam dalo se dle jejich služební kvalifikace, totiž při uspokojivé kvalifikaci po osmém roce definitivní služby, při přiměřené po desítiletém.

Bída učitelská je příčinou jiných ještě smutných zjevů, jako jsou: Odchod z učitelství k povoláním jiným, pachtění se po vedlejší výdělku, dluhy, častá onemocnění, zoufalství, nechť k práci národní a j. Ba ozývají se již hlasy (Školský Obzor), aby se školství obecné postátnilo, pak prý nastanou snesitelnější poměry.

Ačkoli hmotné postavení učitelstva jest opravdu smutné, přece učitelstvu neškodilo by také více skromnosti ve věcech hmotných i duševních. Jednak úprava platů nedá se provésti, než za souhlasu a spolupůsobení jiných stavů, jednak také učitelstvo svým vystupováním samo velkou je překážkou, proč úprava platů má tolik nepřátel. Kdo vidí některou učitelku v nádherné toaletě, kdo pozoruje učitele, který hned po vyučování oddává se sportu v oděvu často až příliš výstředním, ten těžko uvěří, že učitelstvo má hlad. Buďme napřed skromni, pak pracujme, milujme své povolání, nebojujme nadávkami a hrubými slovy v časopisech, a zjednáme si úcty také u jiných. —

Učitelská právní porada a ochrana pro české učitelstvo z Moravy, Slezska a Dolních Rakous zavedena byla od 1. května v »Politickém klubu české strany lidové«. Agendu právní porady obstarává (za odpovědnosti výboru klubu) skupina zkušených učitelů a právníků.

Účel: 1. Poskytovat právní i jinakou poradu a ochranu ve věcech politických, sociálních a hospodářských, bezplatnou a bez ohledu na politickou příslušnost ucházejících se o poradu a ochranu.

2. Přípravovati školskými odborníky a právníky osnovy oprav nejších zákonů a návrhy nových zákonů učitelských, jakož i petic, pamětních spisů a pod. aktů.

Adresovati stačí: Právní porada učitelská Praha-II. Jung. tř. č. 23. I. posch. Pro Moravu a Slezsko třeba dodati: »K ruce Jaroslava Tůny, odpov. redaktora Času.«

Učitelstvo pokrokové na Moravě vydalo spisek »Snahy a cíle pokrokového hnutí v učitelstvu moravském«. Ačkoli některé pěkné myšlenky pronáší pisatelé jmenovaného spisku, nelze jej nazvat dobrým. Není v něm žádné jednoty, ani důslednosti, jest to naprosto nelogická snůška nejrůznějších myšlenek pokrokových v tom smyslu, myslí-li se »pokrokovostí« boj proti klerikálům t. j. katolíkům. Čteme tam: »U nás jsou dnes školy, kde se všecko strachem třese, ozvou-li se na chodbě farářovy kroky; kde farář učitelé zakazuje čísti takové listy, jako jsou »Živa«, »Vesmír«, »Naše Doba«, a neposlechneli učitel hned, definuje to jako urážku 1. své kněžské důstojnosti, proto také jako urážku 2. nadřízených úřadů církevních a světských, tedy 3. samé stolice papežské a 4. Jeho Veličenstva samého. Taková je dnes na mnohých místech vláda tmy«.

Nevíme, žije-li kde u nás takový farář, žije-li však opravdu, dělá asi takovou čest stavu kněžskému, jako pisatel uvedených řádků stavu učitelskému. Třese-li se dnes učitel před knězem, nemá jistě čistého svědomí; konám-li svědomitě své povinnosti, nebudu se trásti před nikým, nekonám-li, pak lépe, abych učitelem nebyl. Vůbec pisatelé jmenovaného spisku bojí se ještě dnes ve 20. století, že škola odevzdá se dozoru kněžskému. Nebojte se, pánové, kněžstvo si toho nepřeje a my také ne.

Pisatelé horují pro československé sdružení učitelské, v němž by ovšem byla síla, ale proč? Aby tím snáze mohli podniknouti boj proti klerikalismu t. j. katolicismu, neboť: »klerikální strana (katolická strana) žádá věc stejně nemožnou, aby škola obecná sloužila za ústrojí, jímž by se straně této vrátila vláda, kterou vykonávala nad duchem lidským bezmála 2000 let a nyní na vždycky ztratila, ne vinou školy obecné, nýbrž vinou pokračujícího rozvoje vědeckého«. — Jmenovaný spis charakterisují nejlépe slova, jež v něm na str. 42. čteme: »Jak málo se rodí vůbec hlav, ve kterých sídlí chladně a pokojně myslící rozumový stroj.«

Daleko lepší je návrh v programu uč. pokrokového, uveřejněný ve »Školském Obzoru«.

Ještě jiná ukázka z jiného listu, vydávaného pro nemyslíci čtenáře: »Nynější postup klerikálů t. j. katolíků má za účel zničití mravní a osvětové poslání školy, má vzbudit u lidu nenávist a zášť proti ní a učitelstvu, a jeho konečným cílem jest, přimět učitelstvo, aby se úplně podrobilo k o m a n d u k l e r u.«

Nastala doba učitelských sjezdů. Katolický spolek německý měl o svátcích svatodušních schůzi ve Vídni. Ve Vídni konal se také první sjezd cvičných učitelů a učitelek ústavů učitelských v Rakousku. Sjezd jednal o tom, má-li se založit spolek cvičného učitelstva v Rakousku a o právním postavení cvičného učitelstva. 7., 8. a 9. srpna konati se bude v Praze sjezd československého učitelstva hlavně s tímto pořadem: 1. Školský program československého učitelstva. 2. Ustanovení svazu československého učitelstva a jeho stanovy. I polské učitelstvo bude mít velký sjezd v Przemyslu. Spolek katolických učitelů na Moravě hodlá pořádati o hlavních prázdninách sjezd katolicky smýšlejících učitelů Čechů, Slováků, Slovinců a Poláků.

Časopis »Rozvoj« nazval nás učitelé klerikálními, slovem to, jehož užívá v nejpotupnějším smyslu.

Nezáleží na tom. Založili jsme svůj časopis, abychom bojovali pro svatou věc, která konečně zvítěziti musí, a ne, abychom se jednotlivcům líbili. Víme dobře, že vše je proti nám, chceme však zachrániti mládež, proto půjdeme svou cestou dále a nebudeme sloužiti. »K d o j e s á m, je nejsilnější!«

Zprávy.

Modlitba nesmí býti v životě křesťana zjevem ojedinělým, nějakým přepychovým předmětem o svatbě nebo pohřbu, stravou, kterou dáváme jenom nemocným, nebo snad pamlskem pro sentimentální povahy, ale ona má býti živlem, ve kterém dítě musí žít!

Dr. Jos. Müller.

Vyšší průmyslová škola otevře se o 15. září při české státní průmyslové škole v Brně s oddělením stavitelským a strojnickým. Na vyšší průmyslové škole trvají studia 4 léta a přijímají se do ní bez předchozí praxe absolventi nižších reálků neb gymnasií, na kterých se učí kreslení, a žáci, kteří vychodili s prospěchem tři třídy měšťanské školy.

Dvouletá obchodní škola při ústavu hr. Pöttinga v Olomouci vyšle letos poprvé své absolventky do světa.

Dívčí lyceum otevře příštím škol. rokem ženský vzdělávací a výrobní spolek »Vesna« v Brně.

Návštěva technik. Úhrnný počet studujících zimního semestru 1901 byl 5331, o 842 více než vloni. A sice: Vídeň 1881, Praha čes. 1262, Lvov 711, Praha něm. 585, Brno něm. 451, Hradec 383, Brno čes. 78 posluchačů. Dle odborů: Všeobecné oddělení 283, oddělení inženýrské 1937, stavitelské 178, strojnické 1947, chemické 514.

Ústav pro zanedbanou mládež. »Jubilejní jednota lidumilů na Moravě« vydává již první ovoce své práce. Dohodla se již úplně s městysem Dřevohosticemi o pronájem zámku tamnějšího k účelům svým. Ve výborovém sezení jednoty dne 17. dubna byla smlouva tato podepsána. Místnosti jsou pěkné, zachovalé, prostranné, neobyčejně šťastně k účelům jednoty se hodící. I prostranného parku může jednota užívat. Jednota zařídí tu již příštím rokem zcela jistě ústav pro zanedbanou mládež. Za tou příčinou již také vypisuje konkurs na místo správce a ředitele ústavu. Tento má býti současně i učitelem a vychovatelem mládeže zanedbané. Od šťastné volby závisí i zdar podniku a tím i zdar celé velmi humanní myšlenky. »První krok. Budiž šťasten!«

Slezský výbor školský se ustanovil, aby se co nejdříve propagovala myšlenka doplniti si slezské školství co nejdříve dle potřeb. Příspěvky buďte zasílány předsedovi výkonného výboru Dru. Stratilovi do Opavy. Ve Slezsku budou pořádány školské schůze nejspíše hromadné, po příkladě Čechů na Olomoucku. — Dopisovatel »Moravana« vyslovil obavu, aby nadšení pro Slezsko neukončilo se snad ukončením přednášek o Slezsku, že tak asi bude, ukazuje ta okolnost, že dr. Fr. Sláma, když chtěl vydávati dějiny Slezska, po úsilovné agitaci sehnal ze všech zemí koruny svatováclavské — 30 odběratelů. O podobném nadšení by asi podobné historiky mohl vyprávěti P. Vyhlídal a V. Prasek.

Feriální kursy ve Wolfsbergu pořádá pro učitele jednota docentů na rak. vysokých školách. Přehled: 1. Realistická skupina: Dr. Lampa: Kritický výklad rozvoje fyzikální teorie v 19. stol. Dr. Pomeranz: Kapitola z theoretické chemie. Dr. Wagner: Všeobecná botanika. Dr. Schattenfroh: Zdravotnictví. 2. Humanistická skupina: Dr. Kaser: Dějiny německé se zvláštním zřetelem na sociální a zemědělské otázky: Dr. Arnold: Německá literatura 18. stol. se zvláštním zřetelem ku klasikům. Dr. Förster: Výbor ze všeobecného zeměpisu. — Městská rada ve Vídni se usnesla, požádati ministerstvo vyučování, aby pro učitele obecných a měšťanských škol zřízeny byly kursy na vídeňské universitě.

Důležitost her pro děti oceňuje se všude. Ve Varšavě vypsali Poláci ceny na nejlepší hry. V konkursu uznána byla za nejlepší a cenou 70 rublů odměněna hra »Rydelki«, jejíž autorkou je paní Adela Jaczynovská z Varšavy. U nás?

Co píše »Český Učitel« o nynější »moderní« škole. Ne duch vědy, ne duch pravdy, ne duch svobody, ale duch lži, předsudkův a pověry, duch otrocký, chabý i bojácný, duch plazivosti, falešné pokory a vylhané neupřímné loyality pěstuje se v našich školách národních. — A o takovou školu máte, pánové, strach, že vám ji »klerikálové« zničí?

Spotřeba dříví k výrobě papíru jest v době nynější ohromná. Abychom si o tom přibližnou představu učiniti mohli, služiž nám za příklad, že pařížský časopis »Petit Journal« potřebuje neméně než 12.000 stromů ročně k potřebnému novinářskému papíru.

Lidové přednášky české university Karlo Ferdinandovy v Náchodě. Uč. jednota „Komenský“ v Náchodě pořádá 9 přednášek. I. kurs. Prof. Dr. Drtina: Základy novověkého názoru na svět a na život. (5., 12. a 19. května.) — II. kurs. Prof. Dr. Masaryk: Náčrt vývoje evropské společnosti v XIX. století. (2., 9. a 16. června.) — III. kurs. Doc. Dr. Fr. Čáda: O psychologii dítěte. (23., 29. a 30. června.)

Také »vůně Moravy«? V časopise »Český Lid« č. 4. podává Augusta Šebestová dětské i jiné rozmluvy. Osmiletý chlapec mluví: »Ej kluci — hergot, krucifix soplivci« a t. d. Člověk žasne, co všechno z našeho lidu se »zachraňuje«, aby neupadlo v zapomenutí. To je ta mravní síla našeho katolického lidu?

Úřední pravopisný slovník český vyjde nákladem c. k. knihoskladu. Pořizuje jej komise c. k. ministerstvem ustanovená. V komisi jsou: Gebauer, Hybnar, Bílý, Jursa, Benýšek a Hulík.

Nové čítanky. V nejbližších dnech zašle ředitelství měšťanských škol c. k. knihosklad nové čítanky, jež sestavili Václav Petřů a J. Drbohlav.

Časopisy redakci zasláné:

(Pokračování.)

Školský Obzor. (Se zvláštní přílohou »Moravská Hlídka«). Neodvislý politický týdeník, věnovaný zájmům našeho školství a učitelstva. Vydavatel a redaktor: Josef Hofrychter. Redakce a administrace na Král. Vinohradech, Máchova ul. č. 8.

Szkoła. Organ towarzystwa pedagogicznego. Redaktor Dr. Karol Falkiewicz we Lwowie.

Morava. Bohatý beletristický časopis. Vydává prof. Břečka v Brně.

Oprava.

Ve článku »Nezdravé směry« 15. řádek z dole vynechána věta: »nýbrž zdrojem -«. Místo »mitrofysické« má státi: metafysické.

ŽIVOT.

— List pro výchovu v rodině, škole a společnosti. —

Obsah 10. čísla:

K. Vyrovnání s učitelstvem.

Bohuš Lepař: Kterak se Belgie stará o mládež obžalovanou.

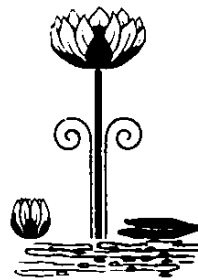
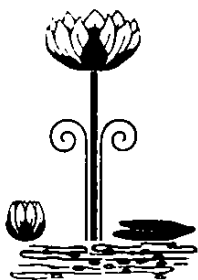
Fedor Gerényi: Zemské dětské útulny v Dolních Rakousích.

Jean Paul: O přirozenosti dívek.

Janet: Rodina. Čtení z praktické mravouky.

Rozhledy: Úkol výchovy. — O stipendiích a rozdělení cen. — Učení vlastenectví. — Volba do okr. školní rady. — Tělesné tresty ve školách. Následky nedostatečného vzdělání na Rusi. Demokracie a vzdělání v Anglii. — O kouření hochů. — Vztah ženy k průmyslu a řemeslu. — Co děti v bibli zajímá. — John Russello vlastenectví. — Školství ve spojených státech. — Cokoliv rozšiřuje, zjemňuje a sílí mozek. — Školství v Transvaalu a jiných republikách Svobodného Státu Oranžského. — Co musí škola vykonati? — Astronomie jako morální činitel. — Učitelské platy a káznice. — Pomník Křištofu Schmieidovi.

Inserty.

„ŽIVOT“ vychází redakcí a nákladem Josefa Pelcla v Praze, Lípová ulice čís. 8 a předplácí se čtvrtletně 1 K 80 h, celoročně 7 K 20 h.

Rozhledů po

lidumilství,

jediného filantropického našeho měsíčníku, vycházejícího redakcí JUC. Fr. Cyr. Vlka (v Praze, 359.—VII.) ve prospěch »Jub. žensk. asylu cís. a král. Alžběty« v Praze na Kampě, vydáno bylo právě 5. č. IX. ročn. s tímto bohat. obsahem:

TEXT: Ferdinand Jan N. Kalous, světlí biskup pražský: Dobročinnost, která se projevuje a ke komu, a jak má být uspořádána. — K. Vrátný: Ze života biskupa Tomáše Granta. (Konec.) — O čínské dobročinnosti. — Fr. Cyr. Vlk: Bída ulice a sociální zrůdnost. — G. Leory: Práva dítěte: Vyňato ze spisu »Proit: de l'Enfant.« Přeložil J. Kosina (Konec.) — Básně L. Grossmannové-Brodské: Kde tolik lásky vzít? . . . — Cesta k nebi. — Zprávy.

MILOSRDNÝ SAMARITÁN. M. Doberer: Vlastovičky jsou tu. Přeložil dr. Jan Vošický. — Marijan Gawalewicz: Duše v odletu. Novela z pamětí mladého lékaře. Autorisovaný překlad Václava Kredby. (Část další.) — Drobtý z četby.

LÍSTY STŘÍDMOSTI. V. Trümmel: Snahy o rozšiřování střídmosti. Jich důležitost, úkoly a prostředky. (Část další.)

Předplatné
přijímá Lotty Trakalová-
hr. Straky

(ročně 4 K),
Kheilová, choť řed. akad.
v Praze—III.

Učitelská Zádruha na Moravě

zapsané společenstvo s obmezeným ručením
se sídlem **v Hulíně,**

přijímá vklady na spořitelní knížky a úrokuje je 4%.

C. k. daň důchodkovou platí spolek sám, aniž by ji vkladatelům srážel.

Poskytuje zápůjčky svým členům na směnky a dluhopisy na 5 1/2% za velmi příznivých podmínek.

K zasílání peněz poštou vydá »Zádruha« na požádání složní listy poštovní spořitelny.

Kdo pomoci potřebuje, ať obrátí se s celou důvěrou na starostu spolku p. **Jana F. Kořínka,** správce školy v Částkově u Uh. Brodu.

**K dotazům budiž přiložena
známka 20 hal. na odpověď.**

Představenstvo.

»Vychovatelské Listy« vycházejí dvakrát za měsíc (5. a 20.)

Předplatné na rok obnáší 6 K.

Redakci vede Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích. — **Administrace:** Marie Chytilová, učitelka v Brně, Veselá ulice č. 13, posch. II., dvěře 10.

Nákladem spolku Katolických učitelů na Moravě.

Rukopisy, pak časopisy a knihy k posouzení a doporučení rače zasílati **Al. Adamcovi,** učitel měšť. školy v Ivančicích.

Všecky příspěvky se honorují.

Inserty účtují se levně.